

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

## ทัศนศิลป์ ป.๖

### ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

นายองอาจ มากสิน

ผู้ตรวจ

นายสถิตย์ วงชาวดิ

นายธวัช สิงห์

นายประสิทธิ์ เอ็มทิม

บรรณาธิการ

นายดิษพงศ์ วงศ์อร่าม

พิมพ์ครั้งที่ ๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ISBN : 978-616-203-618-7

รหัสสินค้า ๑๖๑๕๐๓๐

**A\* อักขร**  
www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย  
**บริษัท อักขรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด**  
142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200  
โทร./แฟกซ์: 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)  
เว็บไซต์: **บริษัท ไทยรับเกล้า จำกัด** โทร. 0 2903 9101-6



# คำนำ



หนังสือเรียน **ทัศนศิลป์ ป.๖** เล่มนี้ จัดทำขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยดำเนินการจัดทำให้สอดคล้องตามกรอบของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ซึ่งจะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ และเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของงานศิลปะแขนงต่าง ๆ

หนังสือเรียน **ทัศนศิลป์ ป.๖** เล่มนี้ มี ๓ หน่วย ในแต่ละหน่วยแบ่งเป็นบทย่อย ๆ ซึ่งประกอบด้วย

**๑. เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วย** กำหนดระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ว่าเมื่อเรียนจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ต้องบรรลุมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ข้อใดบ้าง

**๒. สารสำคัญ** แก่นความรู้ที่เป็นความรู้ความเข้าใจของทนต์ิตตัวผู้เรียน

**๓. เนื้อหา** ครอบคลุมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นำเสนอ เหมาะสมกับการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น

**๔. กิจกรรม** มีหลากหลายรูปแบบให้นักเรียนปฏิบัติ แบ่งเป็น

(๑) **กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้** นำเข้าสู่บทเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน

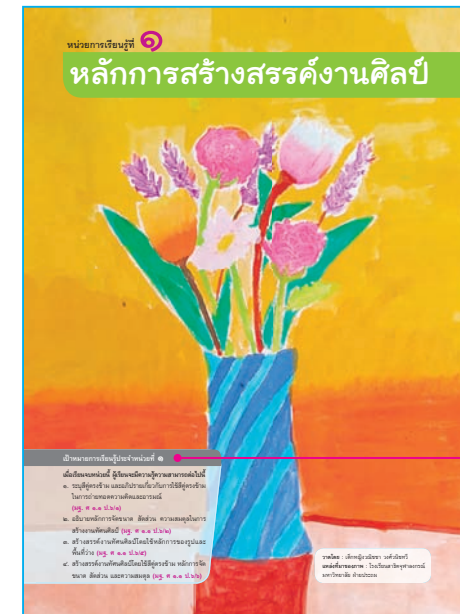
(๒) **กิจกรรมการเรียนรู้** มอบหมายให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ ประจำหน่วย

คณะผู้จัดทำจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเรียน **ทัศนศิลป์ ป.๖** เล่มนี้ จะเป็น สื่อการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนทัศนศิลป์ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ

คณะผู้จัดทำ



## คำชี้แจง ในการใช้สื่อ



### เป้าหมายการเรียนรู้

กำหนดระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหน่วย

### สารสำคัญ

แก่นความรู้ที่เป็นความเข้าใจของทนต์ิตตัวผู้เรียน

### กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้

นำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้กระตุ้นความสนใจ และวัดประเมินผลก่อนเรียน



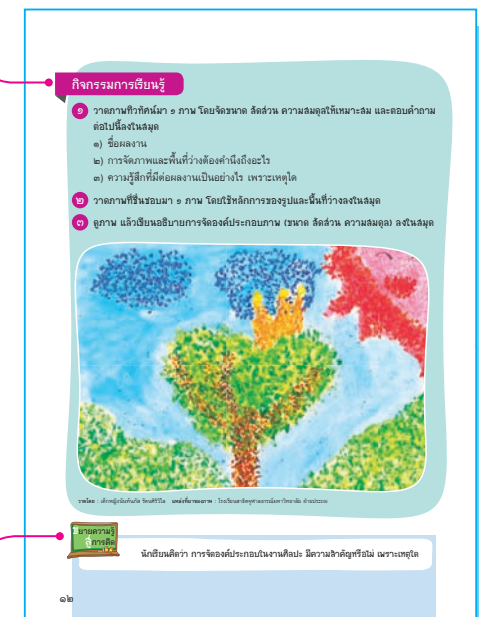
### เนื้อหา

ครอบคลุมหลักสูตรแกนกลางฯ พุทธศักราช ๒๕๕๑ นำเสนอเหมาะสมกับการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น



### กิจกรรมการเรียนรู้

มอบหมายให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะประจำหน่วย



### ขยายความรู้สู่การคิด

คำถามที่ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

|                           |                           |    |
|---------------------------|---------------------------|----|
| หน่วย<br>การเรียนรู้ที่ ๑ | หลักการสร้างสรรค์งานศิลป์ | ๑  |
| บทที่ ๑                   | พื้นฐานองค์ประกอบศิลป์    | ๒  |
| บทที่ ๒                   | สีสันทันงานศิลป์          | ๑๓ |

|                           |                               |    |
|---------------------------|-------------------------------|----|
| หน่วย<br>การเรียนรู้ที่ ๒ | งานทัศนศิลป์แสนสนุก           | ๒๖ |
| บทที่ ๑                   | ภาพวาดเหมือนจริง              | ๒๗ |
| บทที่ ๒                   | งานปั้นแสนสนุก                | ๓๗ |
| บทที่ ๓                   | งานศิลป์กับการสร้างสรรค์ผลงาน | ๔๖ |

|                           |                                 |    |
|---------------------------|---------------------------------|----|
| หน่วย<br>การเรียนรู้ที่ ๓ | งานทัศนศิลป์กับชีวิต            | ๕๖ |
| บทที่ ๑                   | งานทัศนศิลป์ในชีวิตและสังคม     | ๕๗ |
| บทที่ ๒                   | งานทัศนศิลป์กับศาสนาและวัฒนธรรม | ๖๔ |

|                                |    |
|--------------------------------|----|
| โครงงานศิลปะ                   | ๗๕ |
| กิจกรรมบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง | ๗๕ |
| กิจกรรมบูรณาการจิตอาสา         | ๗๖ |
| บรรณานุกรม                     | ๗๖ |

# หลักการสร้างสรรค์งานศิลป์



## เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วยที่ ๑

- เมื่อเรียนจบหน่วยนี้ ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถต่อไปนี้
๑. ระบุสีคู่ตรงข้าม และอธิบายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ (มฐ. ศ ๑.๑ ป.๖/๑)
  ๒. อธิบายหลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์ (มฐ. ศ ๑.๑ ป.๖/๒)
  ๓. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่าง (มฐ. ศ ๑.๑ ป.๖/๔)
  ๔. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด สัดส่วน และความสมดุล (มฐ. ศ ๑.๑ ป.๖/๖)

วาดโดย : เด็กหญิงวนิดา วงศ์วันทวิ  
แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

สาระสำคัญ

การจัดองค์ประกอบศิลป์ทั้งขนาด สัดส่วน ความสมดุล และพื้นที่ว่างที่เหมาะสม ทำให้ได้ภาพที่โดดเด่น มีความกลมกลืน และดูสวยงาม



นักเรียนชอบ  
การจัดวางภาพนี้หรือไม่  
เพราะเหตุใด

วาดโดย : วรณี รุ่งธีรวัฒนานนท์ ถ่ายโดย : นายทินกร อินทนิล  
แหล่งที่มาของภาพ : นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ หอศิลป์วังหน้า กรุงเทพมหานคร

๑

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากการจัดองค์ประกอบศิลป์

การจัดองค์ประกอบศิลป์ เป็นการนำทัศนธาตุในงานศิลปะมาจัดวางให้มีความเหมาะสมกลมกลืนกัน เพื่อให้ผลงานศิลปะนั้นมีความสวยงามมากยิ่งขึ้น

วิธีการจัดองค์ประกอบศิลป์ มีหลายวิธี ดังนี้

๑. การจัดขนาดภาพ

ขนาดของภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผลงานศิลปะดูสวยงามและน่าชมมากยิ่งขึ้น ในการจัดขนาดภาพเราสามารถทำได้โดยพิจารณาว่า ผลงานศิลปะนั้นมีขนาดที่เหมาะสมกับกรอบภาพหรือไม่ เช่น การวาดภาพดอกไม้ควรวาดให้มีขนาดภาพเหมาะสมกับขนาดของกรอบ ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป จึงจะทำให้ภาพดูสวยงาม เป็นต้น

ภาพนี้แสดงถึงการวาดให้ดอกไม้มีขนาดพอดีกับกรอบไม่เล็ก และไม่ใหญ่จนเกินไป ทำให้ภาพดอกไม้มีความโดดเด่น และมีความสมดุล รวมถึงมีความสวยงาม



วาดโดย : เพชรินทร์ เชียงดา  
ถ่ายโดย : นายทินกร อินทนิล  
แหล่งที่มาของภาพ : นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ หอศิลป์วังหน้า กรุงเทพมหานคร

## ๒. การจัดสัดส่วนของภาพ

การจัดสัดส่วนของภาพจะช่วยทำให้ผลงานศิลปะมีความสวยงาม เช่น การวาดภาพทิวทัศน์ที่มีส่วนประกอบของภาพทะเล ภาพท้องฟ้า และภาพพื้นดิน ควรจัดให้มีความเหมาะสมกับภาพภายในกรอบ เป็นต้น

ภาพนี้แสดงให้เห็นสัดส่วนท้องฟ้ากับพื้นดิน เป็นอัตราส่วน ๒ : ๑  
ท้องฟ้า ๒ ส่วน พื้นดิน ๑ ส่วน และจัดวางภาพโปสเตอร์กลาง  
กรอบภาพพอดี ทำให้ภาพโดดเด่น มีสัดส่วนพอดีกับพื้นหลัง



วาดโดย : เด็กชายณัฐกร โชคดีสถาพร  
แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

## ๓. การจัดความสมดุลของภาพ

โดยทั่วไปการจัดความสมดุลของผลงานศิลปะ มักยึดจุดตรงกลางของกรอบภาพเป็นหลัก แล้วจึงจัดแบ่งองค์ประกอบอื่นๆ จัดวางไว้ด้านบน ด้านล่าง หรือด้านซ้าย ด้านขวาของจุดตรงกลางเพื่อให้มีน้ำหนักของภาพที่เท่าๆ กัน และมีความกลมกลืนกัน ภาพที่มีความสมดุลซ้าย-ขวา หรือบน-ล่างเหมือนกัน ทำให้ภาพดูเป็นระเบียบและมีความสวยงามยิ่งขึ้น ซึ่งเราสามารถจัดความสมดุลของภาพได้ ๒ วิธี ดังนี้

๑) จัดภาพให้มีลักษณะด้านซ้าย-ขวา หรือบน-ล่าง เหมือนกัน เพื่อให้มีน้ำหนักของภาพเท่าๆ กัน ไม่หนักไปด้านใดด้านหนึ่ง ดังตัวอย่าง

ผลงาน Painting Stencil ด้านล่างนี้แสดงให้เห็นการจัดความสมดุลของภาพ ด้านบน ด้านล่าง และด้านซ้าย ด้านขวา เท่ากันหรือเหมือนกัน เราจึงไม่เห็นภาพด้านใดด้านหนึ่งมีความแตกต่างกัน



วาดโดย : เด็กชายอภิวิทย์ จันทมาลา  
แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิต  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม



ผลงานศิลปะทั้งสองภาพมีการจัดน้ำหนักภาพซ้าย-ขวา เท่าๆ กัน ทำให้ไม่มีน้ำหนักภาพเอนไปด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งภาพลักษณะนี้ มักจะเน้นให้มีจุดเด่นอยู่ตรงกลางภาพ



วาดโดย : เด็กหญิงบัณฑิตา พุฒนท  
แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิต  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม



วาดโดย : เด็กชายอภิภัทร สุวินทวงศ์  
แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิต  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

๒) จัดภาพให้มีลักษณะด้านซ้าย-ขวา หรือบน-ล่าง ไม่เหมือนกัน โดยการจัดวาง ขนาด รูปร่าง สี ภายในภาพ ให้มีความแตกต่างกันทั้งสองด้าน แต่เมื่อมองภาพรวมแล้วจะให้ความรู้สึกที่เท่ากัน ดังตัวอย่าง



ภาพพิมพ์ “ผีเสื้อ” ด้านล่างนี้ แสดงให้เห็นถึงการทำให้ภาพด้านซ้าย และด้านขวา มีความแตกต่างกัน แต่ทั้งสองด้านกลับมีน้ำหนักภาพ เท่ากัน จึงมีความสมดุล ไม่เอนไปด้านใดด้านหนึ่ง



วาดโดย : เด็กหญิงญาณิศา วีรวงศ์ แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม



ภาพวาดทั้งสองภาพนี้ มีการจัดวางภาพให้มีความสมดุล โดยจัดให้มี  
ลักษณะภาพแตกต่างกัน **ภาพบน** จะเห็นการวาดภาพซ้าย-ขวา และ  
บนขวา-ล่างขวา แตกต่างกัน **ภาพล่าง** ภาพซ้าย-ขวา มีลักษณะแตกต่างกัน



วาดโดย : เด็กหญิงพรชล ขาวหา  
แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิต  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม



วาดโดย : เด็กหญิงจิรัชญา ขาวเขียว  
แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิต  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม



## ๒ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากรูปและพื้นที่ว่าง

พื้นที่ว่าง ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ในกรอบภาพที่ไม่มีรูปร่าง รูปทรงใดๆ อยู่เลย ซึ่งการทำงาน  
ศิลปะนั้น นอกจากต้องคำนึงถึงการจัดองค์ประกอบศิลป์เรื่อง การจัดขนาดภาพ การจัดสัดส่วน  
ของภาพ และการจัดความสมดุลของภาพแล้ว ยังต้องคำนึงถึงสัดส่วนของภาพและพื้นที่ว่าง  
ในกรอบภาพด้วย ถ้าหากจัดวางรูปภาพเต็มกรอบโดยไม่มีพื้นที่ว่างเหลืออยู่เลย จะทำให้ภาพ  
ดูแน่นและอึดอัด แต่ถ้าหากจัดวางรูปภาพเล็กจนเกินไปและมีพื้นที่ว่างเหลืออยู่มาก ก็จะทำให้  
ภาพดูโล่งเกินไป และดูไม่น่าสนใจ

ดังนั้น การทำผลงานศิลปะโดยเฉพาะภาพวาด ควรจัดให้รูปภาพในกรอบมีสัดส่วนที่  
พอเหมาะพอดีกับพื้นที่ว่างจึงจะดูสวยงามน่าสนใจมากยิ่งขึ้น



ภาพวาดสัตว์ตัวกลาง แสดงให้เห็นถึงการวางภาพในขนาดที่พอเหมาะ  
กับกรอบ มีการเว้นพื้นที่ว่างในการวาด พื้นหลังมีสัดส่วนที่พอดี  
ไม่มากเกินไป ทำให้ภาพสัตว์ที่วาดดูโดดเด่นและสวยงาม



วาดโดย : ยุวดี เพ็ชรผดุง ถ่ายโดย : นายทินกร อินทนิล แหล่งที่มาของภาพ : นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ หอศิลป์วังหน้า กรุงเทพมหานคร

## การสร้างงานทัศนศิลป์จากรูปและพื้นที่ว่าง

มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

๑



ร่างภาพ โดยใช้ดินสอ 2B

๒



ระบายสีภาพโดยเลือกใช้สีที่ถนัด

๓



ตกแต่งรายละเอียดเพิ่มเติมให้ภาพสมบูรณ์และสวยงาม

๔



ภาพสำเร็จ



ภาพวาดที่มีการจัดสัดส่วนของภาพและพื้นที่ว่างให้เหมาะสมกัน  
จะทำให้ภาพมีความสมดุลในเรื่องน้ำหนักภาพ



ภาพวาดทั้งสองภาพ จัดวางภาพไว้กึ่งกลางกรอบและมีขนาดพอดี  
โดยเว้นพื้นที่ว่างรอบๆ ภาพ มีสัดส่วนพอดีกับภาพ ทำให้ภาพดูโดดเด่น  
ไม่เล็กและไม่ใหญ่เกินไป



วาดโดย : เด็กหญิงพชรพรรณ คงสิทธิ์  
แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิต  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม



วาดโดย : วรณี รุ่งธีรวัฒนานนท์  
ถ่ายโดย : นายทินกร อินทนิล  
แหล่งที่มาของภาพ : นิทรรศการ  
แสดงผลงานศิลปะ หอศิลป์วังหน้า  
กรุงเทพมหานคร

## กิจกรรมการเรียนรู้

- ๑ วาดภาพทิวทัศน์มา ๑ ภาพ โดยจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุลให้เหมาะสม และตอบคำถามต่อไปนี้ลงในสมุด
  - ๑) ชื่อผลงาน
  - ๒) การจัดภาพและพื้นที่ว่างต้องคำนึงถึงอะไร
  - ๓) ความรู้สึกที่มีต่อผลงานเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
- ๒ วาดภาพที่ชื่นชอบมา ๑ ภาพ โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่างลงในสมุด
- ๓ ดูภาพ แล้วเขียนอธิบายการจัดองค์ประกอบภาพ (ขนาด สัดส่วน ความสมดุล) ลงในสมุด



วาดโดย : เด็กหญิงนันทน์ภัส รัตนศิริวิไล แหล่งที่มาของภาพ : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม



นักเรียนคิดว่า การจัดองค์ประกอบในงานศิลปะ มีความสำคัญหรือไม่ เพราะเหตุใด